

JAARVERSLAG 2024

Stichting Folkingestraat Synagoge

SYNAGOGUE
GRONINGEN

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Beleidsdoelstellingen	4
2.1. Ontmoetingscentrum voor Joodse cultuur en geschiedenis	4
2.2. Huis voor burgerschapseducatie.....	5
2.3. Podium voor het bruisende Groningen.....	8
2.4. Expertisecentrum voor de collectie Joods Groningen.....	16
3. Bezoekers	19
3.1. Bezoekersaantallen.....	19
3.2. Online bezoekers	21
4. Organisatie	23
4.1. Samenstelling organisatie Synagoge Groningen.....	24
4.2. Goed werkgeverschap	25
4.3. Voorlichting en training	25
5. Samenwerking.....	26
5.1. Groninger Kerken (SOGK)	26
5.2. De Nederlands Israëlitische Gemeente te Groningen (Joodse Gemeente).....	26
5.3. Partners in de regio.....	27
5.4. Overige partners (beknopt overzicht).....	28
6. Synagoge Groningen in de media	29

Beeld:

Siese Veenstra: cover en p. 21

Emily Wortel: p. 6

Alle overige foto's: Collectie Synagoge Groningen.

1. Inleiding

“Laten wij kiezen voor het leven en samen bouwen aan een fundament van vertrouwen, veiligheid, liefde, verbinding, vrede, compassie en respect. Aan ons gezamenlijke huis, het Nederland waarin iedereen zichtbaar zichzelf kan zijn en waarin ik graag wil wonen met u allemaal. Samen kunnen we bouwen met iedereen van goede wil. Want uiteindelijk zijn wij met meer. Het kan wanneer we allemaal ons steentje bijdragen. Zoals liefde de haat zal overwinnen, overwint licht uiteindelijk altijd de duisternis.”

Chantal Suissa-Runne, uitgesproken tijdens de Kristallnachtgedenking in Synagoge Groningen, 10 november 2024

Dit Jaarverslag over 2024 van Stichting Folkingestraat Synagoge, beschrijft onze activiteiten in een jaar waarin de spanningen in onze maatschappij allermist afnamen. De tegenstellingen in onze samenleving kwamen tot uiting in tal van protesten, vernielingen en bekladdingen. Het woord ‘pogrom’ werd zelfs gebruikt om de gebeurtenissen in de nacht van 7 op 8 november 2024 in Amsterdam te duiden. De maatschappelijke relevantie van Synagoge Groningen is groter dan ooit. Wij blijven hetzelfde antwoord geven door voorlichting te bieden over de Joodse cultuur, door in gesprek te gaan en verbindingen te leggen, begrip te creëren en daarmee een weerwoord geven te tegen de onwetendheid en desinteresse die nu veelvuldig ontaarden in onverdraagzaamheid, haat, en ja... ook geweld.

Onze missie is het levend houden van het Joodse erfgoed in stad en provincie Groningen voor huidige en toekomstige generaties. We vertellen vanuit Synagoge Groningen het verhaal van het Joodse cultureel-maatschappelijke leven tot op de dag van vandaag. Bijna 25.000 mensen bezochten in het afgelopen jaar Synagoge Groningen. Als kunst- of erfgoedliefhebber; als deelnemers aan onze educatieprogramma’s, of tijdens een concert, lezing of festival. Voor alle bezoekers geldt dat ze iets meekrijgen van onze Joods-Groningse identiteit. Dat maakt Synagoge Groningen voor Nederland uniek en voor Groningen een bruisend cultuurhuis. Het monumentale pand fungeert als een museum, cultuurpodium, kenniscentrum, maar ook al bijna 120 jaar als een plaats van samenkomst voor de Joodse Gemeente.

Ondanks de grote zorgen, is er reden tot dankbaarheid, optimisme en ja, ook trots. Dankbaarheid, omdat we – anders dan andere culturele instellingen met een Joodse identiteit – ons werk konden blijven uitvoeren. Optimisme, omdat we in de voor ons liggende beleidsperiode de mogelijkheid krijgen verder te professionaliseren. En trots, waarbij we in het bijzonder denken aan de wijze waarop we in Groningen de Kristallnacht herdachten. Bijna 1000 mensen namen deel aan de stille tocht. Geen demonstratie pro of anti, nee: een indringende stilte. Met uw steun konden wij onze onveranderde missie blijven uitvoeren en bijna 25.000 mensen in contact brengen met het Joodse verhaal van Groningen. In dit jaarverslag leest u hoe wij dat in 2024 gerealiseerd hebben.

Namens Stichting Folkingestraat Synagoge,

René Grünwald (voorzitter)

Geert Volders (directeur)

2. Beleidsdoelstellingen

2.1. Ontmoetingscentrum voor Joodse cultuur en geschiedenis

In het stadshart, vormt Synagoge Groningen letterlijk en figuurlijk een ontmoetingscentrum. Synagoge Groningen profileert zich als de plaats bij uitstek waar je in onze provincie kennis maakt met de Joodse cultuur en geschiedenis. Als museum zijn we het hele kalenderjaar geopend. Met ons activiteitenprogramma brengen we zoveel mogelijk mensen in contact met de Joodse cultuur en geschiedenis. Het beleid is gericht op het verbinden en betrekken van zoveel mogelijk doelgroepen bij ons verhaal en ons culturele aanbod. In de activiteiten, onderwijsprogramma's en exposities die wij initiëren, klinkt altijd onze missie door.

Met ruim veertig bijzondere activiteiten was er gedurende het hele kalenderjaar telkens wel iets te doen in Synagoge Groningen. Door een breed aanbod, maar ook door verrassende samenwerkingen, willen we een zo breed mogelijk publiek aanspreken. Zo was Synagoge Groningen op 20 oktober weer één van de locaties waar het Tango-festival (St. Tango-Argentino) neerstreek. Tijdens Open Monumentendag stelden we de Synagoge (traditiegetrouw) kosteloos open en daar maakten ruim 800 mensen gebruik van. Ruimschoots een verdubbeling ten opzichte van 2023! Naast deze feestelijke gebeurtenissen, is er ook ruimte voor reflectie en bezinning. Iedere zondag bieden we een rondleiding aan in de voormalige Joodse buurt van Groningen en stevast wordt dan het verhaal van de muzikale familie Bollegraaf verteld. Op 18 april werden negen Stolpersteine onthuld ter nagedachtenis aan 'de Bolly-Band'. Ook voor zulke bijeenkomsten vormt Synagoge Groningen een bijzonder ontmoetingscentrum.

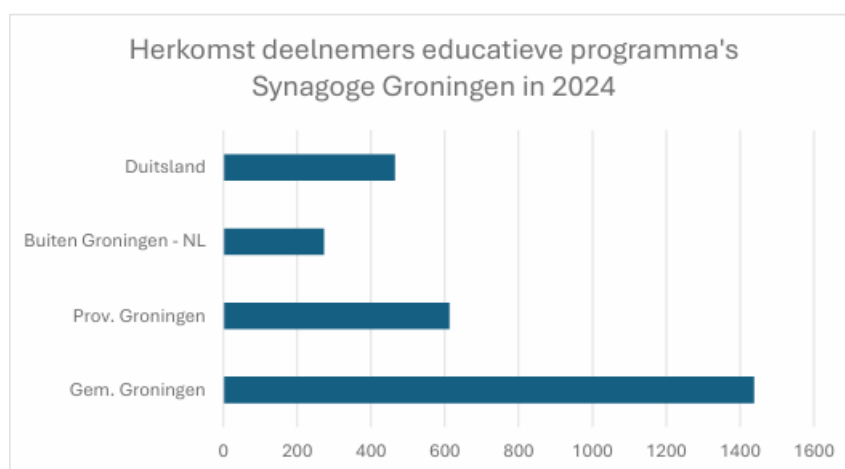
<Tango-Salon

Voor het adres Folkingestraat 33 werden ter nagedachtenis aan de muzikale familie Bollegraaf (de Bollyband) stolpersteine geplaatst. Na afloop een muzikale bijeenkomst in de synagoge.

2.2. Huis voor burgerschapseducatie

Het aanhoudende geweld in het Midden-Oosten heeft grote invloed op de Nederlandse samenleving. Helaas heeft dit ook een negatieve weerslag op de Joodse gemeenschap en instellingen die zich – zoals wij – bezighouden met Joods erfgoed. SFS blijft er op wijzen dat onderwijs hét vaccin tegen uitsluiting, discriminatie en in het bijzonder antisemitisme is. In de vele gesprekken met volksvertegenwoordigers, bestuurders en ambtenaren die wij sinds 7 oktober 2023 hebben gevoerd, blijven we dit standpunt benadrukken. We zien echter een zorgelijke ontwikkeling in 2024 ten opzichte van 2023: minder deelnemers aan onze educatieve programma's. Vanwege een in het schooljaar 2023-2024 ingezette campagne om scholen te wijzen op ons aanbod, hadden we in 2024 een stijging verwacht. Deze stijging is echter niet gerealiseerd (zie 3 Bezoekers). In enkele gevallen werd door een onderwijsinstelling/vereniging expliciet verwezen naar – veronderstelde – veiligheidsrisico's. Opvallend is de stijging van het aantal Duitse deelnemers aan onze educatieprogramma's.

We voelen ons gesterkt door het signaal dat de Groninger gemeenteraad op 17 juli 2024 unaniem afdak in een motie. Het college van burgemeester en wethouders werd opgeroepen zich maximaal in te spannen om iedere Groningse jongere op de hoogte te brengen van de Joodse geschiedenis. Synagoge Groningen staat klaar om samen met het openbaar bestuur uitvoering te geven aan deze motie!

< Op 8 november bracht minister Eppo Bruins van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap een bezoek aan Synagoge Groningen. Met de minister hebben we gesproken over onze visie, over onze educatieve programma's, maar ook over de grote uitdagingen waar wij voor staan. Dit bezoek – een dag na de rellen in Amsterdam – voelde als bemoedigend. De minister en zijn ambtelijke staf toonden zich onder de indruk van onze Joods-Groninger erfenis, maar bovenal van onze aanpak als Huis voor Burgerschapseducatie.

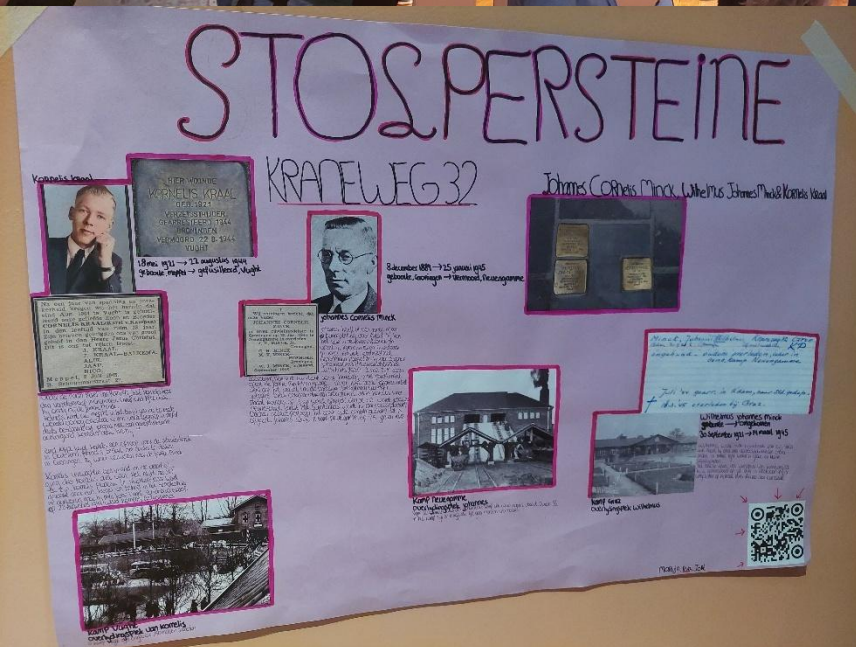
2.2.1. Regulier educatieprogramma

Het educatieprogramma is verdeeld over drie categorieën: bovenbouw primair onderwijs (groep 7/8); voortgezet onderwijs (brugklas/bovenbouw), beroepsonderwijs (MBO) en hoger onderwijs (HBO en WO). Het programma voor groep 7/8 en de onderbouw van het voortgezet onderwijs is geheel afgestemd op onze permanente expositie. In 2024 zijn er workshops georganiseerd voor onze gidsen om dit programma nog beter te kunnen aanbieden. Veel scholen vragen expliciet om deze interactieve programma's. Het blijft mogelijk om in plaats daarvan een volledig begeleide rondleiding te krijgen. Voor de bovenbouw van het voortgezet onderwijs en ook voor niet-Nederlandstalige scholieren blijft dat noodzakelijk.

2.2.2. Educatieprojecten

Naast het reguliere aanbod, werkt Synagoge Groningen mee aan verschillende educatieprogramma's. Dit doen we om een speciale doelgroep te bereiken, of om een bijzonder thema onder de aandacht te brengen. In 2024 deden we opnieuw mee aan de Culturele Safari (georganiseerd door K&C). Dit initiatief heeft als doel de drempel voor leerlingen in het vmbo naar kunst, erfgoed en media te verlagen. Een initiatief dat Synagoge Groningen van harte onderschrijft. Synagoge Groningen verzorgde twee verschillende workshops voor 115 leerlingen. Het programma 'De Tweede Wereldoorlog Dichterbij in Groningen' werd in maart/april 2024 aangeboden aan ruim 300 leerlingen in groep 7 en 8. Twee MBO-klassen namen deel aan het 'leesfeest' Stap op de Rode Loper, waarin leerlingen kennismaken met een schrijver en een culturele instelling.

Lichting 2024/2025

Contact

Portret: “De angst voor antisemitisme is er eigenlijk altijd wel.”

De samenleving verhardt, groepen staan in hun opvattingen lijnrecht tegenover elkaar en voor nuance is niet langer plek. Het conflict in Israël is een van die thema's die de wereld tot op het bot lijkt te verdelen. Hoe wordt het werk van de rabbijn Peter Luijckendijk hierdoor beïnvloed en welk geluid wil de joodse gemeenschap juist nu laten horen?

Van februari tot en met juni 2024 bood Synagoge Groningen een stageplaats aan masterstudent Midden-Oostenstudies (Rijksuniversiteit Groningen) Karstian Oudman. Hij werkte aan de voorbereiding van de zomerexpositie 'A Dutch Lawrence of Arabia?'. In oktober 2024 startte een viertal studenten van de Rijksuniversiteit Groningen in het kader van het college (Atelier) Living Heritage aan twee voorbereidende opdrachten in Synagoge Groningen. Dit traject loopt tot en met april 2025. In november 2024 boden we een maatschappelijke stageplaats aan voor een leerling van het CSG Augustinus.

7

2.3. Podium voor het bruisende Groningen

Muziek, beeldende kunst, podiumkunst, wetenschap en erfgoed: een breed en onderscheidend culturaanbod is voor iedereen een verrijking. Het draagt bij aan de leefbaarheid en diversiteit van onze samenleving. Synagoge Groningen droeg hieraan bij door samen te werken met vele organisaties. Daarnaast werd de zaalruimte veelvuldig ter beschikking gesteld aan derden. Dit is te zien in het activiteitenoverzicht.

2.3.1. Wisselexposities

De Joods-Groningse Vrouwengalerij

19 nov. – 19 april 2024

In deze tentoonstelling maakt de bezoeker kennis met dertien vrouwen. Schrijvers, politici, artsen, die gelijktijdig ook dochter, moeder of levenspartner zijn. Orthodox-joods of juist seculier. Allemaal woonden of werkten ze een deel van hun leven in de provincie Groningen. We toonden in deze expositie de grote diversiteit van 'de Joodse vrouw' en ontcrachten daarmee het traditionele beeld – een stereotype – van 'de Jiddisje Mamme'. Net als de makers van de expositie, toonden veel bezoekers zich verrast over de levensverhalen van deze vrouwen in de 19e en 20e eeuw. Bettie Biegel, geboren in 1886 in Groningen, was één van de pioniers in de toegepaste psychologie. Haar Joodse identiteit speelde pas een rol tijdens de bezetting. Maar Fieke Asscher kreeg als dochter van de opperrabbin van Groningen het jodendom met de paplepel ingegoten. We toonden met deze expositie hoe vrouwenemancipatie verliep, maar ook hoe ieder individu op eigen wijze invulling gaf aan haar Joodse identiteit, want ook dat is tijdgebonden. Er was veel animo voor de themarondleiding 'De Joods Groningse Vrouwentour' die tijdens de expositie vier maal werd aangeboden. Deze expositie is tot stand gekomen in samenwerking met het Museum aan de A, vanwege de tentoonstelling *Vraauwlu – Groningers die je wil kennen*. In de tentoonstelling in het Museum aan de A maakte de bezoeker kennis met 25 Groningse vrouwen.

Ter afsluiting van 'De Joods-Groningse Vrouwengalerij' verzorgde Lies Netel een lezing over Henriëtte Polak-Schwarz. Samen met haar man Leo Polak was ze actief binnen het Humanistisch Verbond. Henriëtte Polak is vandaag vooral bekend vanwege het naar haar vernoemde museum in Zutphen.

A Dutch Lawrence of Arabia? Jacob Israël de Haan

6 juni – 13 okt. 2024

Het was in 2024 honderd jaar geleden dat de Nederlandse journalist, schrijver en dichter Jacob Israël de Haan (1881-1924) in Jeruzalem werd vermoord. Dit 'jubileum' vormde de aanleiding om deze expositie in samenwerking met de afdeling Midden-Oosten Studies van de Rijksuniversiteit Groningen (in het bijzonder prof. dr. Karène Sanchez-Sommerer en masterstudent Karstian Oudman) en het Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten (NINO) te ontwikkelen. Met het levensverhaal van De Haan behandelden we een historisch thema dat verrassend actueel is.

- De gecompliceerde geschiedenis van het Midden-Oosten rondom de Eerste Wereldoorlog: van wie is het land? Deze vraag werd ook toen al bevochten. De Haan werd om zijn politieke opvattingen vermoord, omdat hij zich had uitgesproken tegen het politieke zionisme.
- LGBTQI-rechten: In 1904 ontstond er een schokgolf in de Nederlandse literaire wereld, toen De Haan zijn roman *Pijpelijntjes* uitbracht. Het was de eerste openlijk homoseksuele roman in het Nederlandse taalgebied. *Pijpelijntjes* kwam uit in een tijd dat homoseksualiteit allesbehalve algemeen geaccepteerd was. Kun je als homo vandaag overal jezelf zijn?
- Het spanningsveld tussen geloofsopvatting en geaardheid: na een tijd zich van zijn orthodox-Joodse wortels te hebben afgekeerd, keerde hij terug naar het (ultra)-orthodoxe Jodendom. Hoe zijn geloofsopvatting soms in conflict kwam met zijn geaardheid, beschreef De Haan in verschillende gedichten en brieven.
- Verhouding tussen rijk en arm: De Haan kwam uit een arm milieu, maar wilde zijn hele leven klimmen op de sociale ladder. Uiteindelijk at hij aan tafel bij de Arabische elite.
- Mensenrechten in Rusland: De Haan maakte in 1912 een reis door het Russische tsarenrijk. Terug in Nederland beschreef hij het lot van politieke gevangenen in zijn boek 'In Russische gevangenschappen'. De Haan wordt door sommigen gezien als geestelijk vader van Amnesty International.

Met deze expositie gaven we een tijdsbeeld om te tonen hoe gecompliceerd de toenmalige en dus ook de huidige wereld in elkaar zit. Veel bezoekers toonden zich onder de indruk en ook geëmotioneerd door het gecompliceerde, maar ook tragische levensverhaal. Rondom deze expositie boden we een cultureel randprogramma aan (zie kader in het Activiteitenoverzicht).

Komplett Kafka

15 november – 1 december 2024

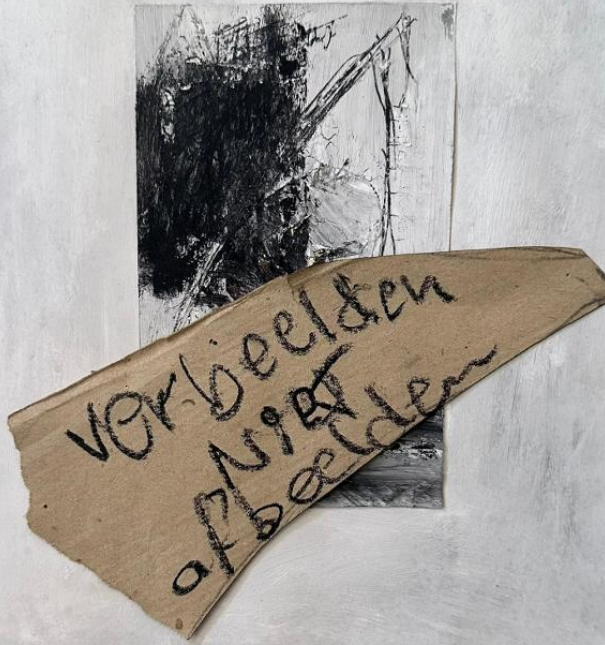
Franz Kafka (1883-1924) is één van de belangrijkste schrijvers in de moderne Westerse literatuur. Hij groeide op in een Duitstalig, Joods gezin in Praag. Minder bekend is, dat Kafka ook tekende. Nicolas Mahler is een Oostenrijkse striptekenaar en illustrator met een soortgelijke minimalistische tekenstijl als Kafka. Hij presenteert Kafka's leven en werk op veertien posters, op een onnavolgbaar geestige en puntige manier en gaat daarbij de echt grote vragen niet uit de weg. Deze mini-expositie van het Nederlandse Goethe-Instituut toonden we in samenwerking met Boekhandel Godert Walter in het kader van de Kafka-avond tijdens het festival Sounds of Music.

Verbeelden niet Afbeelden. Fred Pollack (1943-2022)

8 december '24 – 4 mei 2025

“Creativiteit die uit het gemis ontstaat” zo benoemt Fred Pollack zijn werk tijdens een interview. Kunst met een aangetast verleden. Fred Pollack wordt op 11 april 1943 in Enschede geboren, op dat moment

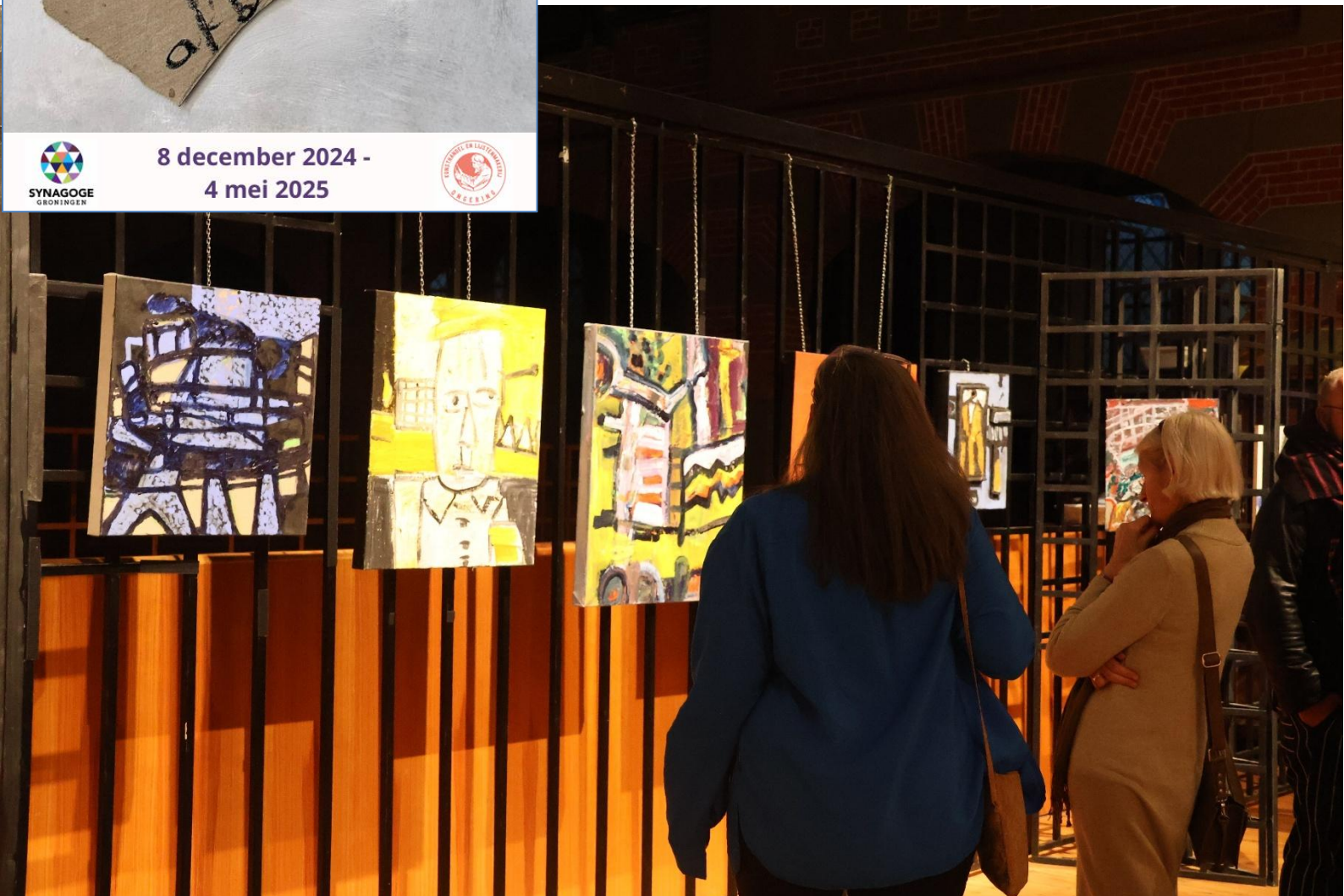
FRED POLLACK

is zijn vader al vergast in Auschwitz, zijn moeder sterft enige tijd later in Bergen Belsen aan de gevolgen van uitputting. Ondanks deze familiegeschiedenis weigert Fred zichzelf als een slachtoffer te zien. Kunst wordt voor Fred een vorm van therapie. Dit leidde tot een grote productiviteit, vooral nadat hij was gestopt met zijn baan als psychiater. Tegelijkertijd laat hij in zijn werken alles aan de verbeelding over. Geen toelichtingen. De kijker wordt zelf aangezet om verbeelding te gebruiken om het abstracte en figuratieve werk van Fred enige duiding te geven. Fred woonde een groot deel van zijn leven in Garnwerd, daar overleed hij in 2022. Met deze expositie geven we een lokale kunstenaar postuum een podium, het is zijn eerste solo-expositie in Groningen. De expositie is ontwikkeld door Synagoge Groningen in samenwerking met Kunsthandel en Lijstenmakerij Ongerling in Groningen en de erven Fred Pollack. Bij Ongerling in de Oude Kijk in't Jatstraat is het werk van Pollack eveneens te zien.

8 december 2024 -
4 mei 2025

2.3.2. Activiteitenoverzicht 2024

Onze missie komt tot uiting in verschillende programmavormen. In het onderstaande activiteitenoverzicht staan alle publieksactiviteiten genoemd die door Stichting Folkingestraat Synagoge georganiseerd of gefaciliteerd worden in Synagoge Groningen. De activiteiten die wij zelf organiseren, staan in direct verband met onze missie en visie. Daarnaast zetten we Synagoge Groningen in als cultuurpodium voor derden. Denk daarbij aan activiteiten die geen directe relatie hebben tot onze missie. Tegelijkertijd zorgen we door het faciliteren van zulke activiteiten er voor, dat mensen in aanraking komen met kunst en cultuur op onze bijzondere locatie.

V.l.n.r.: Harry Smit en Judith Boekel vertelden op 4 februari over hun (groot)moeder Catharina. Jaap Mulder keerde voor een jubileumconcert terug naar Synagoge Groningen. Veertig jaar geleden was hij één van de eerste Nederlandse musici die Klezmer vertolkte.

(SFS) = (mede) georganiseerd door Synagoge Groningen

- 14-1 Dag van het Jodendom. Studiemiddag i.s.m. Bisdome Groningen-Leeuwarden (SFS)
- 17-1 & 18-1 The Synagogue Showcase 2024. Samen met de Groningse indie-band Viking in Tibet was Synagoge Groningen een muziekpodium met zes acts tijdens Eurosonic/Noorderslag (SFS)
- 21-1 Nieuwjaarsconcert Fanfare CWO
- 28-1 Holocaustherdenking. Met een lezing verzorgd door Ronald Leopold, directeur van de Anne Frank Stichting (SFS)
- 4-2 Boekpresentatie *De ziel van Catharina*. Harry Smit en zijn dochter Judith presenteerden het door hen beschreven levensverhaal van hun Joodse (groot)moeder Catharina (SFS)
- 17-3 Concert Capriccio Clarinet Orchestra
- 4-4 Het geheim van de tijd in het antieke jodendom. Lezing door Arjen Bakker in het kader van de Week van de Klassieken i.s.m. Crasis (RUG) (SFS)
- 7-4 Urban Trail. Hét culturele hardloopevent van Groningen

Capriccio Clarinet Orchestra speelde voor een volle synagoge.

- 7-4 Boekpresentatie *Zijdelingsche berichten*. Ron van Hasselt presenteerde zijn boek over oa. de bekende industrieel J.E. van Hasselt uit Helpman (SFS)
- 11-4 Veertig jaar Klezmer met Jaap Mulder (SFS)
- 18-4 Bijeenkomst Stolpersteine voor de Bollyband in de Folkingestraat (SFS)
- 19-4 Henriëtte Polak-Schwarz. Humaniste & kunstmecenas. Lezing door Lies Netel ter afsluiting van de expositie *De Joodse Groningse Vrouwengalerij* (SFS)
- 26-4 Boekpresentatie *Tussen Auschwitz en Aduard*. Stefan van der Poel presenteerde de biografie van Elie Aron Cohen (1909-1993) (SFS)
- 28-4 Zay Gezunt. Een muzikale voorstelling over het leven van de muzikale families Stoppelman en Bollegraaf (SFS)
- 2-5 Ik ben de ander. Voorstelling over oorlogsverwerking (SFS)
- 3-5 Open Joodse Huizen / Huizen van Verzet. Het persoonlijke herdenkingsprogramma op de locaties waar het oorlogsverleden zich afspeelde (SFS)
- 8-5 Concert 4MeiProjekt: 'Verkeedr Verbonden?'

- 9-5 < In de illusie. Voorstelling over het leven van de Joods-Groninger goochelaars Ben Ali Libi en professor Philippini (SFS)

- 12-5 Concert Gemengd Dameskoor Groningen
- 26-5 Urban Walk. Wandeltocht door tal van bijzonder gebouwen in de binnenstad
- 23 t/m 27-5 Kijkdagen en veiling Galerie Richard Ter Borg
- 5-6 Opening wisselexpositie A Dutch Lawrence of Arabia? (SFS)

Een man van tegenstellingen en tegenstand

Randprogramma expositie *A Dutch Lawrence of Arabia? Jacob Israël de Haan (1881-1924)*

Van 6 juni tot en met 13 oktober presenteerde Synagoge Groningen een expositie over één van de meest omstreden Joods-Nederlandse schrijvers: Jacob Israël de Haan. Nog altijd roepen het werk, het leven, maar ook de opvattingen van De Haan zowel weerstand als bewondering op. In zijn honderdste sterfjaar hebben we met verschillende partners aspecten van het leven van De Haan uitgelicht.

Aan het begin van de expositieperiode konden we thematisch aansluiten bij Roze Zaterdag in Groningen, waarmee de focus kwam te liggen op De Haans werk als homo-emancipator (of toch activist?). I.s.m. de expositiepartners en Stichting Schout bij Nacht, werd de voorstelling *Eer De Haan* ontwikkeld en opgevoerd. COC-Groningen-Drenthe, IHLIA-LGBTI Heritage en Roze Zaterdag Groningen droegen bij aan de promotie van de expositie en de voorstelling. De lezing door Mattias Duyves en Maurice van Lieshout, stond eveneens in deze thematiek. De goedbezochte lezing werd verzorgd in samenwerking met het Jacob Israël de Haan Genootschap.

De themarondleidingen in de expositie werden telkens goed bezocht. Het buitengewoon gecompliceerde levensverhaal, maar ook de sociale en geopolitieke situatie in het Midden-Oosten van de vroege 20^e eeuw, roept bij veel mensen vragen en verwarring op. In deze themarondleiding werd een verdieping gegeven op de expositie.

Twee Groninger professoren reisden resp. in 1913 en 1924 naar 'het Heilige Land'. Hoe verliep een reis in die tijd? En waarom gingen deze academici naar Palestina en met welke ervaringen en opvattingen keerden zij terug? Historicus Jochem Abbes vertelde over de reiservaring van Willem Aalders en Karel Vriezen vertelde over zijn vader Theo Vriezen die kort na de moord op De Haan in Palestina arriveerde.

In december werd de expositie nogmaals getoond, maar dan in het Spinhuis in Zaandijk. Op initiatief van onder andere De Zaanse Regenboog werd een deel van de tentoonstelling in de nabijheid van De Haans woonplaats Zaandam getoond rondom zijn geboortedag: 31 december.

De expositie leeft voort in het in oktober ook als e-book bij UGP gepubliceerde [‘The Multiple lives of Jacob Israël de Haan’](#). (gratis te downloaden!)

21 & 23-6	Eer De Haan. Muziektheater rondom het leven van Jacob Israël de Haan (SFS)
26-6	Jacob Israël de Haan en de vroege homoactivisten. Duo-lezing door Mattias Duyves en Maurice van Lieshout (SFS)
15-9	Europese Dag van het Joodse Cultureel Erfgoed & Open Monumentendag (SFS)
19-9	Reizen in het Heilige Land (1913 & 1924). Duo-lezing door Jochem Abbes en Karel Vriezen (SFS)
21-9	Groninger Museumnacht (SFS)
13-10	Eer De Haan. Ter afsluiting van de wisselexpositie, nogmaals deze voorstelling (SFS)
20-10	Tango Salon, Stichting Tango Argentino Groningen
24 t/m 27-10	Kunstbeurs. Klinkhamer, Ter Borg en Ter Braak
2-11	Allerzielen Concert. Rouw zonder Grenzen. Verzorgd door het Ned. Bach Consort
10-11	Kristallnachtherdenking. Met een lezing verzorgd door Chantal Suissa-Runne (SFS)

Op zondag 10 november herdacht Groningen de Rijkspogromnacht, ofwel de Kristallnacht. Anders dan in 2023, wilden we nu juist wél een stille tocht organiseren. Omdat we menen dat we met onze oproep tot herdenking en bezinning naar buiten moeten treden. We roepen op 'Kristallnacht nooit meer voor niemand' terwijl we weten dat de wereld in brand staat. Dat alle partijen in de Groninger gemeenteraad opriepen om op zondag 10 november mee te lopen in de stille tocht van het stadhuis naar de synagoge, ervoeren wij als hartverwarmend. Bijna 1000 mensen waren aanwezig op het Waagplein... en ervoeren een indringende stilte. Deze middag liet Groningen zien hoe het ook kan in Nederland: met waardigheid en respect voor elkaar.

Chantal Suissa-Runne was uitgenodigd om de herdenkingslezing in de synagoge te verzorgen. Zij is door haar werkzaamheden als coach en adviseur bij uitstek iemand die een verbindende rol in onze samenleving inneemt. Vanuit de Liberaal Joodse Gemeente Amsterdam is ze betrokken bij verschillende educatieve en maatschappelijke programma's die de interculturele en interreligieuze dialoog in onze samenleving bevorderen. We kijken terug op een indrukwekkende herdenking, waarbij we trots mogen zijn op Groningen!

- 26-11 > Sounds of Music:
De Melancholie van Kafka.
Lezing door Arnon Grunberg
- 28-11 Sounds of Music: Maya Fridman in
concert
- 1-12 Jewish Jazz. Concert verzorgd door
Mirjam van Dam en haar band (SFS)
- 8-12 Opening expositie *Verbeelden niet
Afbeelden* (SFS)
- 15-12 Pre-Chanoeka Concert. Liturgische en
operamuziek met Sacha van
Ravenswade (SFS)
- 19-12 Lezing GHD Ubbo Emmius

Jewish Jazz, met Mirjam van Dam en haar band.

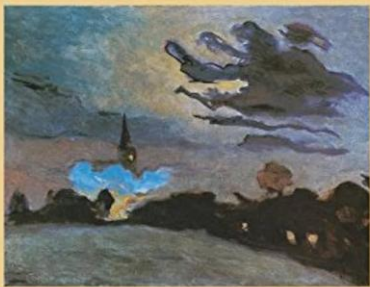

2.4. Expertisecentrum voor de collectie Joods Groningen

Sinds 2021 is in Synagoge Groningen een permanente expositie te zien waarin je leert over de Joodse cultuur en de geschiedenis van de Joodse gemeenschappen in onze provincie. SFS heeft zich voorgenomen in de komende beleidsperiode de status van geregistreerd museum te verwerven. Onze rol als expertisecentrum voor de collectie Joods Groningen klinkt ook door in de steeds meer publieksgerichte vragen die over de collectie worden gesteld. Als aspirerend geregistreerd museum verplichten we ons zorgvuldig de historie en betekenis van onze objecten vast te leggen en te beschrijven. Deze publieksgerichte benadering vraagt om zowel tijd als expertise. Daarnaast levert de publieksrol van expertisecentrum ook nieuwe kennis, relaties of zelfs collectiestukken op.

2.4.1. Materieel erfgoed

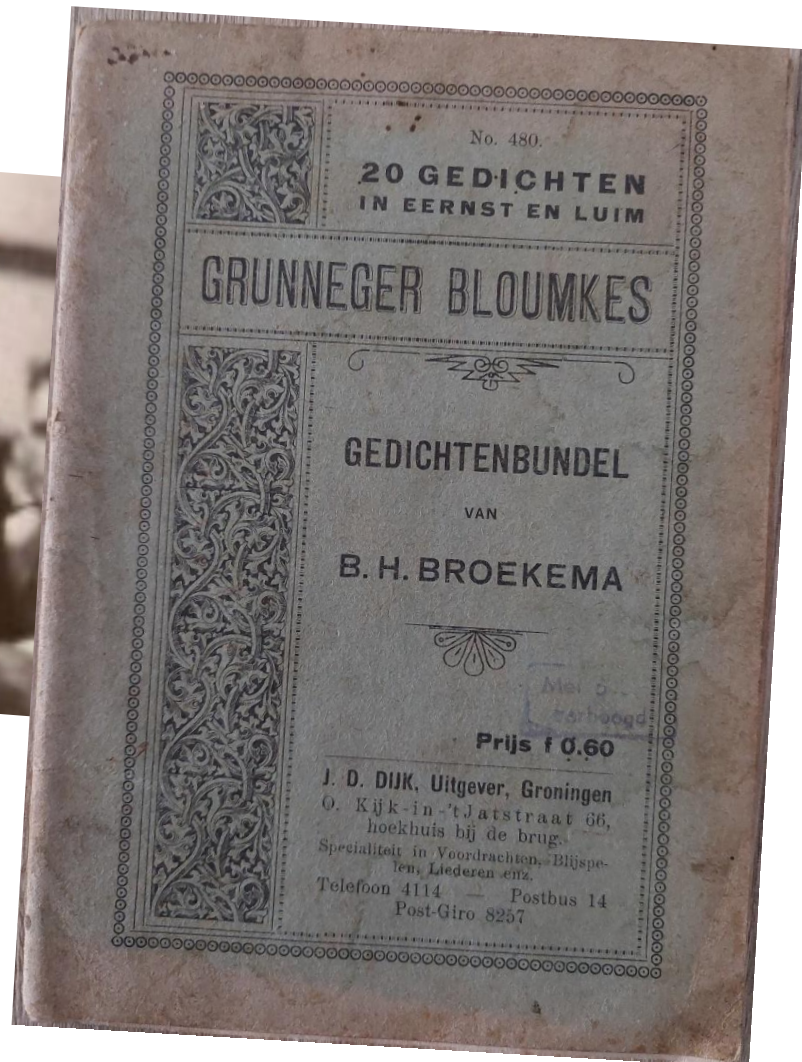
Conform ons beleidsplan werkten we aan onze professionalisering tot museum. Dankzij de innovatieregeling van de Provincie Groningen voor de collecties kon een tweede fotosessie voor onze collectie plaatsvinden. Afgezien van de meest recente aanwinsten is de collectie nu volledig beschreven. Medio zomer 2025 wordt dit online toegankelijk gemaakt als onderdeel van de Collectie Groningen. Een blijvend probleem voor Synagoge Groningen is de beperkte bewaar ruimte voor onze objecten binnen ons monumentale pand. We ondersteunen de wens van andere musea binnen de Coöperatie Sterke Musea in Groningen, om tot een gemeenschappelijk extern depot te komen. Daarnaast overwegen we om in het kader van duurzaamheid collectiestukken elders onder te brengen.

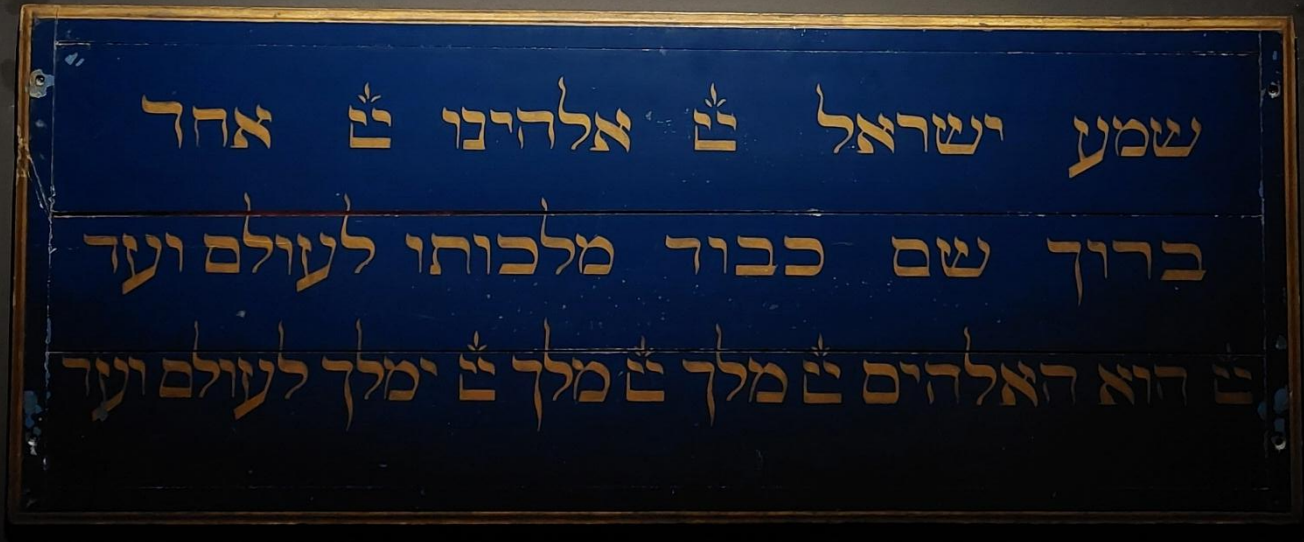
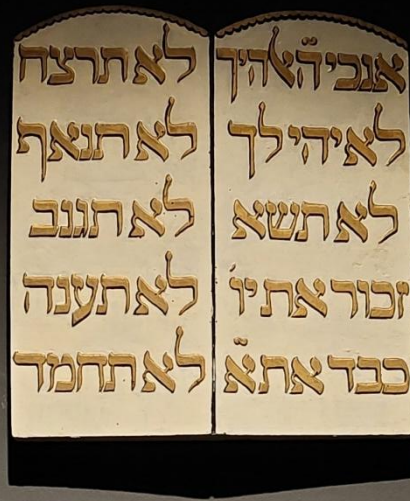

Pauline Broekema
BENJAMIN
Een verzwegen dood

>Toegevoegd aan onze collectie:
Grunneger Bloumkes. Een dichtbundel uit 1931 van Benjamin Heiman Broekema (1904-1942) uit Warffum. Broekema schreef gedichten en toneelstukken in het Gronings. Zijn levensverhaal werd door Pauline Broekema uit de vergetelheid gehaald met haar roman 'Benjamin' (2001).

Aanwinsten (uitgelicht)

In 2022 ontvingen we een houten paneel met daarop een Hebreeuwse gebedstekst, afkomstig uit de vroegere synagoge van Stadskanaal. Het paneel werd geschonken door een kerkgenootschap in Stadskanaal, dat eveneens in het bezit was van een houten 'tiengeboden-bord'. Deze houten wetstafels waren eveneens afkomstig uit de begin jaren 1960 gesloopte synagoge. Aanvankelijk wilde men deze wetstafels weer een plekje in de kerk geven, totdat het kerkbestuur besloot dat het thuishoorde in de collectie van Synagoge Groningen. Samen met het gebedsbord zijn beide objecten nu gepresenteerd in onze permanente tentoonstelling. Het toeval wil dat in 2024 eveneens een gebedenboek van het Genootschap Gemiloeth Chassidim – vergelijkbaar met armenzorg/begravenisvereniging – uit Stadskanaal aan ons werd geschonken. Met deze objecten geven we duiding aan het Joodse leven in de Groningse mediene, ofwel het Groninger platteland.

Op dit moment telt de collectie van Synagoge Groningen 175 objecten (235 records, vanwege ensembles zoals serviezen).

2.4.2. Kenniscentrum

De objecten die in de afgelopen jaren verzameld zijn, worden beheerd, gedocumenteerd en onderzocht. Deze objectbeschrijvingen zijn belangrijk, omdat ze duiding geven aan het object en daarmee aan de Joods-Groningse identiteit. Daarnaast is collectieregistratie een vereiste om als museum aangemerkt te worden door de museumvereniging. Door onze toenemende bekendheid en zichtbaarheid worden we vaker als kenniscentrum benaderd. In het afgelopen jaar ontvingen we ca. 25 informatieverzoeken (hiertoe rekenen we niet de interview- of informatieverzoeken die we voor scholieren en studenten beantwoorden). Deze zoekvragen betreffen veelal verzoeken om informatie over Joods-Groningse voorouders.

>Per email werd Synagoge Groningen gevraagd om duiding te geven aan een op een rommelmarkt gekocht poesiealbum van een Joods meisje uit Veendam. We konden de koper van het poesiealbum in contact brengen met een neefje van de vroegere eigenaresse van het poesiealbum.

Kennis delen

Synagoge Groningen participeert in verschillende samenwerkingsverbanden voor het delen en toegankelijk maken van Joods erfgoed. In 2024 hebben we twee excursies ontwikkeld samen met het Ostfriesische Landschaft. Deze excursies werden mogelijk gemaakt door het Interreg Duitsland-Nederland programma en haar programmapartners en wordt medegefinancierd door de Europese Unie. De eerste excursie vond plaats op 23 maart en leidde de deelnemers door het Joodse verleden

van de oude Ostfriesische residentiestad Aurich. Een tweede excursie vond plaats op 1 juni en daarbij werd het herinneringscentrum Kamp Esterwegen in het Emsland bezocht. Beide excursies waren met dertig deelnemers volgeboekt. In november werd op initiatief van de vakgroep Joodse Studies van de Universiteit van Amsterdam en het Joods Cultureel Kwartier het landelijk opererende Netwerk Joods Erfgoed opgericht. Synagoge Groningen heeft zich direct aangesloten bij dit nieuwe netwerk.

< Rondleiding op het voormalige kampterrein van Esterwegen.

In 2024 werd twee keer een kennismakingscursus Hebreeuws in Synagoge Groningen aangeboden. Ook werd een cursus Hebreeuws voor gevorderden aangeboden. Aan deze cursusreeksen namen gemiddeld 12 personen deel. Het Rabbinatshuis van Synagoge Groningen gold eveneens als plaats van samenkomst voor de gespreksgroep katholieken en joden en de bijeenkomsten van het Platform Religie & Levensbeschouwing.

3. Bezoekers

De reguliere openingstijden van de synagoge in 2024 waren:

- januari en februari: woensdag, vrijdag en zondag van 13.00 tot 17.00 uur
- maart t/m december: dinsdag t/m vrijdag en zondag van 13.00 t/m 17.00 uur en van juli t/m september op donderdag en vrijdag vanaf 10.30 uur geopend.

Tijdens openingsuren werden er ieder heel uur rondleidingen verzorgd voor bezoekers. Op zondag werd tweemaal een rondleiding door de vroegere Joodse buurt (de directe omgeving van de synagoge) aangeboden. In deze buitenrondleiding maken deelnemers kennis met het vroegere Joodse kwartier: de jeugdsjoel in de Folkingedwardsstraat, Beth Zekenim aan de Schoolholm, de sporen van de vroegere Joodse middenstand en de kunstwerken die herinneren aan hun aanwezigheid.

De entree voor de synagoge bedroeg €5,50

Een rondleiding in de synagoge of de Joodse buurt bedroeg €8,00

Entree inclusief rondleiding synagoge en Joodse buurt bedroeg €10,00

3.1. Bezoekersaantallen

We verdelen onze bezoekers in een drietal categorieën: betalende bezoekers, groepsbezoek/educatie en deelnemers aan activiteiten.

1. Betalende bezoekers (entree en rondleidingen):	5082
2. Educatie	2786
3. Bezoekers van activiteiten/programmering:	16368

Totaal bezoek Synagoge Groningen: 24236 bezoekers

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Bezoekers	7200	4750	3060	4650	5963	5082
Groepsbezoek en educatie						
vanaf 2024: educatie	3114	1330	617	2950	3494	2786
Bezoekers van activiteiten	15300	6100	11099	12540	10334	16368
Totaal	25614	12180	14776	20140	19791	24236

Bezoekersanalyse

Betalende bezoekers

Bezoekers van Synagoge Groningen kunnen kiezen voor een bezichtiging (entree) of een bezichtiging gecombineerd met een rondleiding. In 2024 nam één op de vier bezoekers een rondleiding, dit is vrijwel gelijk aan voorgaande jaren. We zien over 2024 een afname in deze categorie bezoekers t.o.v. 2023. In de voorgaande zomer bleek de expositie met Jip Wijngaarden bijzonder succesvol (ook t.o.v. 2022), waarschijnlijk omdat deze bekende kunstenaar een aardige fan-base in Nederland kent. Dat is met Jacob Israël de Haan in veel mindere mate het geval. Wel zagen we dat er dit jaar t.o.v. 2023 meer bezoekers in groepsverband (daarmee bedoelen we geen onderwijsinstellingen) de synagoge bezochten.

Educatie

Ten opzichte van 2023 zien we een afname van 3113 (dat is minus de 381 mensen die in groepsverband in 2023 de synagoge bezochten) naar 2786 deelnemers aan onze educatieve programma's. Dit betreft leerlingen en studenten aan alle vormen van onderwijs. Een opvallende constatering is dat we in 2024 van negen verschillende Duitse (Ostfriesland/Emsland) onderwijsinstellingen maar liefst 464 leerlingen konden ontvangen. Dat is bijna een verdubbeling ten opzichte van 2023. Hoewel er na 7 oktober 2023 slechts twee keer expliciet vanwege de situatie in Israël/Palestina een bezoek aan Synagoge Groningen is geannuleerd, menen wij dat de mogelijkheid bestaat dat instellingen een bezoek bewust niet plannen. Deze bezoekcijfers zijn voor ons dan ook zorgelijk, te meer omdat het Nederlandse aandeel in deze bezoekerscategorie ten opzichte van 2023 nog lager uitvalt door het toegenomen Duitse aandeel.

Bezoekers van activiteiten

Deze bezoekerscategorie is ten opzichte van 2023 met 58% gestegen. Veel mensen bezochten Synagoge Groningen vanwege de 42 verschillende activiteiten die werden georganiseerd (29 in 2023). Een activiteit betekent veelal dat Synagoge Groningen als museum een dagdeel gesloten is. Wanneer je een concert organiseert, kun je niet gelijktijdig een rondleiding verzorgen of in alle rust een tentoonstelling bekijken. Dat verklaart mogelijk waarom dit ten koste gaat van de eerste bezoekerscategorie. Dit jaar deden we mee aan zowel de Urban Trail als de Urban Walk; twee drukbezochte hardloop- en wandelevents. De Groninger Museumnacht en het herdenkingsprogramma Open Joodse Huizen/Huizen van Verzet werden traditiegetrouw goed bezocht. De Europese Dag van het Joodse Erfgoed/Open Monumentendag kende met 839 bezoekers een ruimschootse verdubbeling ten opzichte van de 390 bezoekers in 2023. De Kunstbeurs in het najaar van 2024 trok veel bekijks met 1550 bezoekers in vier dagen tijd.

3.2. Online bezoekers

Door onze participatie in een onderwijsprogramma van de Hanzehogeschool – International Communication (zie ook Jaarverslag 2023), kregen we dankzij de studenten nieuwe inzichten voor de inzet van onze online communicatiekanalen. Een interessante aanbeveling van de studenten was de inzet van reels en verhalen op instagram, om de aandacht van de volger vast te houden. Een vraag van onze kant over het medium TikTok werd eveneens beantwoord, dit communicatiekanaal werd afgeraden als zijnde te bewerkelijk voor een instelling zonder MarCom-medewerker. De participatie aan dit programma heeft onder andere geleid tot een duidelijke aanscherping van onze contentkalender, evenals het meer gericht formuleren van doelgroepen bij marketing.

3.2.1. Website / www.synagoge groningen.nl / social media

Onze website vormt het online visitekaartje van Synagoge Groningen. De bezoeker vindt hier zowel zakelijke als inhoudelijke informatie. Met name in de zomer wordt de website veel geraadpleegd, oplopend tot 1000 unieke bezoekers per maand. Omdat onze maandelijkse nieuwsbrief gekoppeld is aan de website, zien we veelal na verzending een piek in het bezoekersaantal. Afgezien van de achtergrondartikelen, is alle informatie op de website ook beschikbaar in het Duits en het Engels.

Op social media is Synagoge Groningen erg zichtbaar en actief. Vrijwel dagelijks worden updates gedeeld, korte beeldverhalen over activiteiten in Synagoge Groningen. We zien dat alle vier kanalen (nieuwsbrief, facebook, instagram en linkedin) t.o.v. 2023 gegroeid zijn.

BEREIK SYNAGOGES GRONINGEN	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024
Nieuwsbrief	600	783	888	986
Facebook @folkingestraatsynagoge	1410	1510	1705	1867
Instagram @synagoge groningen	430	680	921	1043
Linkedin	n.v.t.	110	166	289

3.2.2. Nieuwsbrief / Donateursbrief

Iedere maand verstuurt Synagoge Groningen een digitale nieuwsbrief waarmee abonnees geattendeerd worden op de activiteiten die in de synagoge werden georganiseerd. Op de website zijn alle achtergronden van evenementen en inhoudelijke bijdragen te vinden. Het aantal ontvangers is conform onze verwachting gestegen tot bijna 1000.

Het ruim 550 adressen tellende donateurenbestand ontving in juni per post de jaarlijkse donateursbrief en in december per email. Ten opzichte van 2023 liep het bedrag aan ontvangen donaties licht terug. We zien al enkele jaren dat het aantal donateurs terugloopt. Veelal is de reden van uitschrijving een verhuizing, afnemende gezondheid of overlijden van de donateur. In de synagoge is het juist gemakkelijker gemaakt doordat men nu ook via Tikkie (QR) kan doneren. Toch zien we dat dit nog niet massaal gebeurt, en dat blijft daarom een aandachtspunt.

3.2.3. Google-reviews

De waardering voor Synagoge Groningen via de veelgebruikte Google-reviews uit zich in een stabiel gemiddelde van 4,5 van 5 sterren, afkomstig van 313 reviews. Dat is een stijging met 20 nieuwe reviews.

Cris
 Review van Google

5/5 · 11 maanden geleden

We hebben willekeurig een bezoek gebracht aan de Synagoge waar momenteel een galerij van Joods-Groningse vrouwen wordt vertoond. Indrukwekkend. Ook de...[Meer](#)

Bert Noteboom
 Review van Google

5/5 · een jaar geleden

Wat een prachtige plek, waar je gastvrij wordt ontvangen. Heel blij met de serie tv-opnames die we er ook hebben kunnen opnemen....[Meer](#)

Sander Wieringa
 Review van Google

5/5 · 7 maanden geleden

Het stond al lang op de planning om de synagoge te bezoeken. En zeker de moeite waard om bezoekje te brengen. Ook tentoonstelling over Jacob Israël interessant....[Meer](#)

Josytha Van der Sluis - Alkema
 Review van Google

5/5 · 4 maanden geleden

Fantastische akoestisch gebouw, een prachtig concert van het Bach consortium...[Meer](#)

4. Organisatie

Synagoge Groningen is een kleine, maar uiterst dynamische en toegankelijke organisatie. We kunnen onze beleidsdoelstellingen realiseren dankzij de toewijding van een enthousiast en betrokken team.

Bestuur, directeur en conservator zijn in het najaar van 2022 aan de hand van een checklist begonnen aan verschillende werkzaamheden die verricht moeten worden om door de Museumvereniging als museum erkend te kunnen worden. Dit proces zal een groot deel van de volgende cultuurnota (2025-2028) in beslag nemen. In al onze nieuw opgestelde beleidsstukken onderschrijven we de Governance Code Cultuur, alsmede de Fair Practice Code en de Code Diversiteit en Inclusiviteit. Een goede behandeling en beloning voor de kunst- en cultuurprofessionals die in opdracht van SFS werkzaamheden verrichten is een belangrijke voorwaarde om tot een cultureel aanbod te komen. Het is waardevol dat de Gemeente Groningen fair pay stimuleert door voorlichtingsbijeenkomsten, maar ook door extra middelen ter beschikking te stellen voor de sector.

Vanwege het vertrek van onze conservator, werden deze taken tussen april en augustus waargenomen door de directeur en het vrijwilligersteam. Vanaf 1 september is een nieuwe conservator aangesteld. Onze medewerker Educatie & Communicatie kon vanwege ziekte zijn taken al lange tijd niet meer uitoefenen. Vanaf oktober verviel de doorbetalingsplicht. Deze functie komt in ons Personeelsplan (2023/'24) niet meer voor, de taken zijn ondergebracht bij de directeur (communicatie) en in de nieuwe functie Coördinator Publiek & Educatie. Eind november werd deze vacature ingevuld, waardoor (waarnemende) operationele taken bij de directeur zijn weggehaald. Om onze ambities op het gebied van onderwijs te kunnen realiseren, is de aanstelling van een Beleidsmedewerker Educatie noodzakelijk. Dat konden we vanwege een gebrek aan budget in deze beleidsperiode niet realiseren.

4.1. Samenstelling organisatie Synagoge Groningen

Op 31 december 2024 bestond het bestuur van Synagoge Groningen (onbezoldigd) uit:

René Grünewald (voorzitter)

Manager Bedrijfsvoering ProTalent

Taak binnen de organisatie: bedrijfsvoering, representatie, strategie

Bettie Jongejan (secretaris)

Senior Uitgever Basisonderwijs Noordhoff

Nevenfunctie: Bestuurslid Openluchtmuseum Het Hoogeland

Taak binnen de organisatie: Strategie, meerjarenbeleid, externe communicatie

Jan Dijksterhuis (penningmeester)

Nevenfunctie: Administrateur Scholten-Kammingafonds

Taak binnen de organisatie: Exploitatie, financiële strategie, stakeholders

Claudine Booij (lid)

Docent HRM Hanzehogeschool te Groningen

Taak binnen de organisatie: Personeel- en vrijwilligersbeleid

Loek Marcus (lid)

Bestuurslid Popkoor Blend Assen

Tot 11 sept. '24 president commissaris Amefa Holding BV Apeldoorn

Taak binnen de organisatie: Exploitatie, financiële strategie, stakeholders

Gaby Poell (lid)

Nevenfuncties:

Bestuurslid 't Nut, dep. Groningen-Haren

Bestuursvoorzitter Harener Historische Commissie

Taak binnen de organisatie: Museum- en educatiebeleid

Dennis Wouda (lid)

Advocaat bij Kaliber Advocaten

Taak binnen de organisatie: Juridische zaken en contracten.

Het bezoldigde personeel van Synagoge Groningen bestond per 31 december uit:

Geert Volders (0.88 fte) - Directeur

Bestuurslid Historische Vereniging Westerwolde (onbezoldigd)

Bestuurslid Stichting Monumenten Westerwolde (onbezoldigd)

Hoofdredacteur *Terra Westerwolda* (onbezoldigd)

Lola van der Made (0.4 fte) - Conservator

Annemiek van der Hoek (0.6 fte) - Coördinator Publiek & Educatie

Zelfstandig beeldend kunstenaar (bezoldigd)

Directeur St. Kunst in de Samenleving (onbezoldigd)

Vrijwilliger Erfgoed Jong (onbezoldigd)

Vrijwilliger St. Hoogbegaafd (onbezoldigd)

Marcel Roemeling (0.125 fte) - Housekeeping

Dankzij een succesvolle aanvraag voor de regeling Erfgoedstarter van het Mondriaanfonds, konden we in november 2023 een projectmedewerker educatie aanstellen. Deze aanstelling liep tot en met 31 december 2024. De regeling is bedoeld voor recentelijk afgestudeerde erfgoedprofessionals die werkervaring kunnen opdoen bij een cultuurinstelling. Met deze aanstelling konden we in 2024 operationeel veel werk verrichten op het belangrijke beleidsterrein educatie.

Het vrijwilligersteam telde op 31 december 2024 in totaal 51 mensen, dat is vrijwel gelijk aan 2023.

4.2. Goed werkgeverschap

Dankzij de inzet van onze vrijwilligers en bezoldigde medewerkers kunnen we de vele activiteiten ontplooiën. Een verantwoordelijk en transparant bestuur, adequate werkvoorzieningen en een prettige sfeer zijn essentieel voor goed werkgeverschap. Het bestuur geeft inzage in de vergaderingen door middel van verkorte verslagen die gedeeld worden met het vrijwilligersteam. Ook door middel van voorlichting en training (zie volgende paragraaf) versterken we intern de binding met onze organisatie en doelstellingen. Dankzij de Stichting Historisch Document konden we al onze vrijwilligers het boek van wijlen Beno Hofman over de Joods-Groningse wereldster Julia Culp aanbieden.

In 2024 zijn we begonnen met het structureel aanbieden van ontspannende teamactiviteiten mét inhoud. Tweemaal werd een filmavond georganiseerd, uiteraard met een Joods thema. Vier maal werd een koffieochtend gehouden, waarbij een bepaald vakinhoudelijk of een organisatorisch thema werd besproken. In juni organiseerden we een gezellige 'koosjer-style' barbecue en traditiegetrouw in december een heerlijk eindejaarsdiner. Ruim de helft van onze teamleden was aanwezig bij deze bijeenkomsten. Ook ontving iedereen een eindejaarspakket als dank voor de inzet voor Synagoge Groningen.

4.3. Voorlichting en training

Medewerkers van SFS namen deel aan verschillende cursussen en trainingen. Enkele collega's namen deel aan studiedagen holocausteducatie van het Herinneringscentrum Kamp Westerbork en de mede door SFS georganiseerde studiedagen in Aurich en Esens. Bijna twintig mensen namen deel aan een cursusochtend over het herkennen en omgaan met (vermeend) antisemitisme verzorgd door het CIDI. Een aantal medewerkers nam deel aan een workshop verzorgd door Stichting Bij Leven en Welzijn. Deze training had als doel het veilig werken te bevorderen en de bewustwording van je eigen rol in een veilige (werk)omgeving te vergroten. De directeur nam vanaf april 2024 gedurende een jaar deel aan een cursus Leiderschap in Cultuur (LinC) verzorgd door de Universiteit van Utrecht. Op eigen initiatief namen verschillende vrijwilligers deel aan cursussen bij Link050, Erfgoedpartners en het Joods educatief centrum Crescas.

< Teambarbecue

5. Samenwerking

Synagoge Groningen is deelnemer of lid van verschillende netwerk- en samenwerkingsverbanden.

Wij zijn lid/deelnemer van:

- Coöperatie Sterke Musea Groningen
 - o Steunfunctie voor de Groningse museumsector.
- Erfgoedpartners Groningen
 - o Steunfunctie voor de Groningse museum- en erfgoedsector.
- Groninger Museumnacht
 - o Samen met het Groninger Museum, Museum aan de A, GRID Grafisch Museum, Universiteitsmuseum, Forum Groningen (Storyworld), Akerk (Noorderlicht) organiseerden we op 21 september een uitverkochte Museumnacht.
- Netwerk Joods Erfgoed
 - o In november 2024 opgericht netwerk als koepel voor Nederlandse Joodse erfgoedinstellingen.
- Platform Religie & Levensbeschouwing Groningen
 - o Netwerk van levensbeschouwelijke organisaties, faciliterende rol.
- Reise ins Jüdische Ostfriesland
 - o Netwerk voor instellingen die zich bezighouden met Joodse cultuuruitingen en erfgoed in de regio Ostfriesland en aangrenzende gebieden.
- Stichting Musea en Herinneringscentra 40-45 (geassocieerd lid)
 - o Netwerk voor instellingen die zich bezighouden met oorlogserfgoed.
- Syneon / Syneon-Noord (zie 5.3.1)
- Comité Kristallnacht-herdenking Groningen
 - o Organisatie van de jaarlijkse herdenkingsbijeenkomst in Synagoge Groningen.

5.1. Groninger Kerken (SOGK)

Een van onze belangrijkste samenwerkingspartners is Groninger Kerken. SOGK draagt zorg voor het bouwkundige beheer van het rijksmonument. Samen met SOGK – en in samenspraak met de Gemeente Groningen – is in 2024 een traject ingezet om een aantal voorzieningen in het pand te verbeteren. Dit is in augustus 2024 gerealiseerd. Ook inhoudelijk werken we samen, bijvoorbeeld in de voorbereiding van een expositie in de Akerk (2025) en als gastlocatie voor de SOGK-donateursdag.

5.2. De Nederlands Israëlitische Gemeente te Groningen (Joodse Gemeente)

Twee keer per maand en op Joodse feest- en treurdagen houdt de Joodse Gemeente een dienst in de synagoge. De directeur van Synagoge Groningen onderhoudt intensief contact met de bestuursleden van de Joodse Gemeente inzake het gebruik van de synagoge en de activiteiten. Op uitnodiging van de Joodse Gemeente namen vrijwilligers en medewerkers deel aan een lezing van opperrabbin Binyomin Jacobs over Pesach, het Vrijheidsfeest. Op 29 december namen vele vrijwilligers deel aan de Chanoekaviering.

5.3. Partners in de regio

5.3.1. Syneon (Noord)

Syneon is een samenwerkingsverband in Noord- en Oost-Nederland van organisaties die zich bezighouden met activiteiten op Joods religieus en cultureel gebied. Het werd in 2009 op initiatief van Synagoge Groningen opgericht. De jaarlijkse netwerkdag vond op 21 oktober plaats in de Dierense Sjoel. In het afgelopen jaar ontvingen we collega's van de Synagoge Winterswijk, Synagoge Enschede en Synagoge Borculo voor kennisuitwisseling. De leden van Syneon Noord (cluster van Joodse erfgoedinstellingen in onze directe nabijheid: Appingedam, Bourtange, Leek, Winsum en Zuidlaren) zijn belangrijke lokale samenwerkingspartners. Met Stichting Een Joodse Erfenis (Winsum) werkten we

samen in twee educatieprogramma's voor de onderbouw van het Hogeland College. Met de synagogen van Winsum en Zuidlaren werkten we samen in het kader van Open Joodse Huizen en de Europese Dag van het Joods Cultureel Erfgoed.

<Op 1 mei vierden we met onze partners in Leek de heropening van Museum het Joodse Schooltje.

5.3.2. Ehemalige Jüdische Schule (EJS) in Leer

De vroegere Joodse school in Leer is sinds 2013 een educatief centrum omtrent de geschiedenis en cultuur van de Joodse gemeenschap in Ostfriesland en in het bijzonder de stad Leer. Tussen 2019 en 2021 werkten we intensief samen in het INTERREG programma 'Joods leven in de grensstreek'. Na de voltooiing van dit project, is de samenwerking binnen het reguliere onderwijsprogramma voortgezet. Veelal bemiddeld de EJS wanneer een school in Ostfriesland een bezoek aan Synagoge Groningen brengt en wordt er voorafgaand aan het bezoek aan Groningen eerst een gastles door de EJS verzorgd. In 2024 bezochten tien scholen met meerdere klassen uit Ostfriesland/Emsland Synagoge Groningen. Samen met de EJS participeert Synagoge Groningen in het netwerk Reise ins Jüdische Ostfriesland.

>Op 3 november bracht Wiebke Osigus, ministerin für Bundes- und Europaangelegenheiten und Regionale Entwicklung van het bondsland Niedersachsen een bezoek aan Synagoge Groningen. Aanleiding voor het bezoek van de minister vormde onze samenwerking met partners in Niedersachsen op het gebied van Joods erfgoed en onderwijs.

5.4. Overige partners (beknopt overzicht)

Expertisecentrum Joods Groningen & Huis voor Burgerschapseducatie

Werkgroep 80 Jaar Vrijheid

Met oa Museum aan de A, Erfgoedpartners, St. Pittig Gekruid, K&C, en Liberation Routes. Bundelaanvraag tbv programma 2025.

Stichting Behoud Grote Synagoge Deventer / Etty Hillesum Centrum

Bijdrage aan het symposium rondom de herbestemming van de Grote Synagoge in Deventer.

Leer je Buren Kennen / Herinneringscentrum Kamp Westerbork

Kennisuitwisseling educatieprogramma's.

Groninger Archieven / Oorlogs- en Verzetscentrum Groningen

Onderwijsprogramma 'De Tweede Wereldoorlog Dichterbij in Groningen'

Podium voor het bruisende Groningen & Ontmoetingscentrum voor Joodse cultuur en geschiedenis

Hoop voor Hoog Hammen

Voorstelling Zay Gezunt (en in voorbereiding: Joseph Cohen)

Sounds of Music

Twee events: Grunberg & Kafka en concert Maya Fridman

Golazo Noord Nederland

Urban Walk en Urban Trail

4MeiProject

Muziektheater – Verkeedr Verbonden?

Nederlands Bach Consort

Allerzielen 2024 – Rouw zonder Grenzen

6. Synagoge Groningen in de media

Voor vrijwel alle activiteiten verzendt Synagoge Groningen persberichten. Daarmee vergroten we ons bereik en activeren mensen door hen in contact te brengen met ons programma en ons werk. Een aantal inhoudelijke artikelen is terug te lezen op onze [website](#).

Synagoge Groningen leverde aan alle vier nummers van Jagdaf (onafhankelijk joods magazine voor Noord-Nederland) een bijdrage. Deze inhoudelijke bijdragen koppelden we aan een actueel thema, veelal onze wisselexpositie. Activiteiten worden veelvuldig aangekondigd in het *Nieuw Israelietisch Weekblad* (NIW) en het cultuurhistorische kwartaalblad *Stad & Lande*.

1Vandaag maakte een reportage over het onderwijsprogramma van Synagoge Groningen, [deze reportage](#) werd op 4 mei 2024 uitgezonden.

RTV Noord

[Pleidooi voor plaquette arme weggevoerde Joden: 'Het grootste gedeelte was helemaal niet rijk' - RTV Noord](#) (12-12-2024)

[Waardige stille tocht in Stad bij herdenking Kristallnacht - RTV Noord](#) (10-11-2024)

[Groningse politiek roept inwoners op mee te lopen met stille tocht bij herdenking Kristallnacht - RTV Noord](#) (9-11-2024)

[Directeur Synagoge tijdens bezoek minister: 'Rellen hadden ook in Groningen kunnen gebeuren' - RTV Noord](#) (8-11-2024)

[Synagoge Groningen: 'Kennis en educatie zijn hét vaccin tegen antisemitisme en discriminatie' - RTV Noord](#) (19-06-2024)

[Directeur synagoge: 'Ik ervaar weinig antisemitisme, wel protesten tegen Israël' - RTV Noord](#) (04-05-2024)

[Oude eigenaren van verstopte fiets worden herdacht met stolpersteine - RTV Noord](#) (02-05-2024)

[Leerlingen rappen tijdens creatieve taalworkshops: 'Dit is leuker dan les in het klaslokaal' - RTV Noord](#) (15-04-2024)

Dagblad van het Noorden

'Synagoge Stad doet niet aan politiek', 18-12-2024 p. 26.
 'Plaquette voor arme Joodse slachtoffers', 13-12-2024, p. 24.
 'Fred Pollack kon een deel van zijn oorlogsverleden kwijt in zijn werk', 07-12-2024, p. 22.
 'Dit is een signaal uit Groningen', 11-11-2024, p. 17.
 'Minister in synagoge: 'Het is goed dat ik hier ben. Juist vandaag'', 09-11-2024, p. 3.
 'Groningse hulp nodig voor verrijking boek', 02-11-2024, p. 28.
 'Achtste Groninger Museumnacht trekt 3500 bezoekers', 23-09-2024, p. 22.
 'Van museum naar museum, in het donker', 21-09-2024, p. 15.
 'Synagoge in Groningen wil 'echt' museum worden', 08-08-2024, p. 20.
 'Vreedzaam samenleven met Arabieren', 01-07-2024, p. 22.
 'Jacob Israël de Haan en de eerste homoactivisten', 24-06-2024, p. 31.
 'Zeer relevant, honderd jaar na de moord', 03-06-2024, p. 22.
 'Verboden Stemmen van 4 Mei-Projekt', 06-05-2024, p. 27.
 'Familie Bollegraaf terug in de Folkingestraat', 19-04-2024, p. 3.
 'Verhalen uit donkere dagen om nooit te vergeten', 16-04-2024, p. 24.
 'Heel dicht op de huid van joodse arts Elie Aron Cohen', 28-03-2024, p. 30.
 'Thuis in Stad maar ook in de Oudheid', 21-03-2024, p. 23.
 'Julia Culp, superster met de gouden stem uit Stad', 07-03-2024, p. 26.
 'Dubbel eerbetoon Beno Hofman in synagoge', 27-02-2024, p.23.
 'Rondleiding door de Synagoge', 21-02-2024, p. 38.
 'We moeten een beetje op elkaar letten', 29-01-2024, p. 17.
 'Mijn oma is nu écht dicht bij me', 19-01-2024, p. 23.
 'Hoeder Achterhuis even terug in 'zijn' Stad voor lezing Auschwitz, 10-01-2024, p. 26.

Oog-tv

[Synagoge brengt zondag Jewish Jazz: "Jazz is altijd sterk beïnvloed door Joden" | OOG Groningen](#) (01-12-2024).

[Zevenhonderd mensen nemen deel aan stille tocht Kristallnacht \(foto's\) | OOG Groningen](#) (10-11-2024).

[Politiek roept eensgezind op om deel te nemen aan stille tocht](#)

[Kristallnachtherdenking | OOG Groningen](#) (09-11-2024).

[Minister Bruins bezoekt synagoge in de Folkingestraat | OOG Groningen](#) (08-11-2024).

[Expositie in Synagoge over leven Jacob Israël de Haan wordt afgesloten met theatervoorstelling | OOG Groningen](#) (06-10-2024).

[Verzetsheld en raadslid Johannes Swint herdacht in Oosterparkwijk: "Zijn inzet mag niet vergeten worden" | OOG Groningen](#) (05-05-2024).

[Raadsfracties vragen om 'actief beleid' tegen aanwakkerend antisemitisme in Groningen | OOG Groningen](#) (18-03-2024).

[Ronald Leopold geeft herdenkingslezing Holocaust in Synagoge Groningen | OOG Groningen](#) (25-01-2024).

DAGBLAD VAN HET NOORDEN

VOORPAGINA NET BINNEN MIJN GEMEENTE GRONINGEN DRENTHE PODCAST CULTUUR SPORT WERK MENINGEN

Minister Eppo Bruins spreekt bij bezoek aan synagoge Groningen over antisemitisme: 'Het is goed dat ik hier vandaag ben. Juist vandaag'

Géanne Beimers · 8 november 2024, 20:42 · Stad

Deel dit artikel

